

YENİ BİR EMEKLİNİN DÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ

Babam Antalya Etibank Ferro-Krom Fabrikası'nda mühendisti. Fabrika Müdürü Mehmet Mumcu isimli bir elektrik mühendisiydi. Babam ve arkadaşları her akşam işten geldiğinde Mehmet Amcanın yaptıklarını kimi zaman esprili bir dille, kimi zamanda kızgın ve onaylamayarak anlatırlardı. Ama kesin olan bir şey vardı, genç mühendislerin hayatlarına dokunuyordu. Mehmet Amca, lojmanda da birlikte yemek yenilen, film izlenen, oynanan ortak bir yaşam alanı da yaratmıştı, burada da bizlerin hayatına dokunmuştu. İlkokul 4. sınıftaydım, babamlar yine Mehmet Amcadan konuşurken, babama sordum “Baba Mehmet Amca ne mühendisi? Elektrik Mühendisi kızım. Hangi okulu bitirmiş? İstanbul Teknik Üniversitesini. Tamam, ben de İstanbul Teknik Üniversitesi'ne gidecektim, ben de Mehmet Amca gibi bir Elektrik Mühendisi olacaktım, hem işimi iyi yapacaktım hem de insanların hayatlarına dokunacaktım.

1980'de babam Elazığ Ferro-Krom Fabrikasına sürgün edildi. Orta üçüncü sınıfı Elazığ'da okudum. Elazığ Ferro Krom Fabrikasının kapasitesini iki katına çıkarmak için yeni bir fırın kuruluyordu, babam ve arkadaşları iş çıkışında da yeni fırın hakkında teknik tartışmalar yapıyorlardı, biz çocukların da dünyasına girmişti yeni fırın. Bir Norveç, bir Finlandiya ve bir de Türkiye firması olan Boral Mühendislik'ten bahsediliyordu. Yine babama sordum “Boral ne yapar?” Boral fabrika projeleri yapıyormuş. Ben de Elektrik Mühendisi olacaktım, Boral'da çalışacaktım ve fabrika projeleri yapacaktım.

Daha çocukken birçok sanayi tesisini gezme şansım oldu, Etibank'ın madencilik tesisleri, Kepez Santrali, Keban Hidroelektrik Santrali, Karabük Demir Çelik Fabrikaları... . Gezmesek de, görmesek de Sümerbank fabrikaları, Şeker fabrikaları, vb. hepsi gözbebeğimizdi. Hepsinde gözleri pırıl pırıl, tesislerde ne yapıldığını büyük bir gururla anlatan, işinin ehli mühendis amcalar, abiler gördüm. Bu tesislerimizin her satıldığını duyduğumda yüreğim sızladı.

O zamanlar liseler matematik ve fizik derslerinin işlenme biçimine göre modern ve klasik diye ikiye ayrılıyordu. Ben modern okullarda okudum. Eminin şimdi okutulmuyordur, ben harita metot defteri büyüklüğünde ve tuğla kalınlığında olan PSSC'nin (The Physical Science Study Committee) fizik kitabını okudum. Ve tam açıklanamayan olayların özelliklerinin belirlenmesi ve modellenerek incelenmesini oradan öğrendim. PSSC'nin Fizik

kitabını 35 yıl yanımda taşıdım, hala kütüphanemin başköşesindedir.

1980'lerde 2. Basamak Üniversite Sınavı her ilde yapılmazdı, ben de, babam hala Elazığ'da çalıştığından, sınava Elazığ'da girmeye karar verdim. İTÜ Elektrik Mühendisliğini istiyordum, bir şansızlık olmazsa kesin kazanacaktım, sınavdan sonra babamla Keban Barajını gezmeye gittik. Böylelikle Elektrik Mühendisliğine bir adım daha yaklaştım.

Eğitimden kalanlar

İTÜ'de eğitime başladığımda daha YÖK'ün uygulamaları okulumuza tam olarak gelmemişti. YÖK'le birlikte, her sene birkaç dersimiz kaldırılmaya başlandı, şimdi bakıyorum da, kuşa çevirmişler. Artık ders programında olmayan; Mukavemet, Statik, Analitik Geometri, Sayısal Analiz, Tesis Organizasyonu, Su Makinaları, Termik Makinaları, Makine Elemanları, Matematik III, Matematik IV gibi derslerde edindiklerimi meslek derslerimde edindiğim bilgiler kadar kullandım. Mesleğimizin diğer mühendislik dalları ile bağlantısını bu derslerdeki bilgilerle kurduğum, bu dersler sayesinde bütüncül bir mühendislik bakış açısı oluşturabildim. Şimdi Elektrik Mühendislerin bu dersleri almadan mezun olduğunu bilmek çok acı.

Manyetik Alan Teorisi ve Manyetik Dalga Teorisi dışında sindiremeden mezun olduğum ders olmadı. Hani şu diferansiyel ifadelerin olduğu ve bir satıra sığmayan denklemleri olan dersler. Dersleri

anlamadım. Sınava çalışırken “Nurcan’cığım bak, adam bu formülleri 1860’lı yıllarda bulmuş, sen 125 yıl sonra anlayamıyorum diyorsun” dedim de kendi kendime ancak biraz anlayıp derslerden geçebildim. Şimdi yabancı dille eğitim dediklerinde, bu dersleri yabancı dille anlatabilecek hoca var mı, yabancı dille anlatılan dersi anlayabilecek öğrenci var mı diye merak ediyorum.

Okulu dört sene de bitirmedim, okula başlarken de böyle bir hedefim yoktu. Üniversite bir yaşam biçimini kazandığımız yerdi, arkadaşlarla sohbet edecektik, briç, satranç oynayacaktık, operaya, tiyatroya, sinemaya, konserlere gidecektik, kitap, şiir okuyacaktık, çay içecektik, sohbet edecektik, aşık olacaktık,... ancak bunları yaptıktan sonra üniversite mezunu olabilirdik. Briç ve satranç oynamaya yeltendim fakat sevemedim ama boğazda çay içerek ders çalışmadığım yer kalmadı.

Ve mezun oldum

Mezun oldum, yeni mezun birisini Boral işe almazdı diye düşünüyordum ve kendimi hazır hissetmiyordum. Proses ve işletmeyi öğrenmek için kablo fabrikalarında asgari ücretle, iki yıl taahhüt işi yapan firmalarda çalıştım. Geldik 1994 Nisan ayına, Boral’a iş başvurusunda bulundum ve çalışmaya başladım. İlk yaptığın endüstriyel tesis tasarımı Tekel Alaşehir Rakı Fabrikası’nın Distilasyon Ünitesi’dir. Petro-kimya sanayiinden, meşrubata, kojenerasyon tesislerinden, atık su arıtma tesislerine, salça fabrikasından, şarap fabrikasına ve daha birçok sektördeki tesislerin tasarımını yaptım.

Ağırlıklı olarak yine endüstriyel tesislerin tasarımında başka firmalarda, haddehaneler, pota fırınları, dilme ve boy kesme hatları tasarladık. Çok yoğun geçen, son zamanlarına kadar çözülecek teknik problemlerin olduğu, beni mutlu eden bir çalışma hayatım oldu.

25 yıl sonra geriye bakıp oldu mu diye sorduğumda, oldu diyorum. Ama dünya daha yaşanılır bir yer olmadı, insanların yapacakları işleri makinalar yapmaya başladı ama insanların çalışma sürelerinde bir azalma olmadı. Ben de işimi yapacağım derken 40-50 ağaçlık kağıt harcamışım, yani olan ağaçlara oldu.

Güzel güzel çalışırken ne değişti?

Gezi’den sonra hiçbirimiz, eski biz olmadık. Eskiden de yaşam, üretim ve tüketim alışkanlıklarımızı sorguluyorduk ama geziden sonra yeni yaşam biçimleri oluşturmak için eyleme geçtik. Artık daha fazla almak istemiyordum, daha fazla sistem için çalışmak/üretmek de istemiyordum. Sistemin bana dayattığı yaşam biçimi içinde mutlu da değiştim. Çok düşündüm, internette çok araştırma yaptım,

sistemi reddeden insanların yaşam deneyimlerini, geziden sonra kurulan forumlar ve benzeri oluşumlardaki paylaşımları, eşya paylaşım sitelerini, daha az eşyayla yaşam deneyimlerini okudum.

Bizi mutlu edenin hedeflerimizi gerçekleştirmek değil, hayallerimizi/rüyalarımızı gerçekleştirmek olduğunu; yine bizi mutlu edenin, sahip olduğumuz mallar/eşyalar değil, yaşadığımız deneyimler olduğunu fark ettim.

Bir de her sabah işe giderken, kırgın gözlerle, veda okşayışı için başlarını uzatan köpeklerim Köpüş ve Şeker vardı. 9 yaşındaydılar, 5-6 yıl daha yaşarlardı, hayattalarken onlarla daha fazla zaman geçirmek, kırlara bayırlara gitmek, bol bol okşayıp sevmek, onlar da mutlu olsun istiyordum.

Ve yaşamımı değiştirme, dolayısıyla da emekli olmaya karar verdim. Çevremdeki insanlar tarafından da görülen bir mutluluk ifadesi gelip yüzüme yerleşti. Benin kararına genelde şaşırdılar. Daha çok gençsin niye böyle bir karar verdin, sen çalışmadan yapamazsın gibi sorular, yorumlar geldi.

Çalışmanın/tüketmenin sonu yok ki dedim. Ne için çalışacağım dedim. Tam “Mandıra Filozofu” modundayım dedim. Şimdi emekli olduğu için üzülen bir insan değil, imrenilen bir insan olduğumu görüyorum gözlerinde, sözlerinde. ‘Biz de senin yerinde olmak isterdik’ diyorlar artık. Ben de şu anda hissettiklerimi herkesin hissetme şansını diliyorum.

30 Aralık 2015’de emekli oldum. Yeni bir yıl ve yeni bir yaşam beni bekliyordu. Yeni yılda ve yeni yaşamında, “az almaya, az ziyan etmeye, az

istemeye ve çok yaşamaya karar verdim. Daha çok sevip, daha çok gülüp, daha çok verip, daha çok sorup, daha çok paylaşacağım. Hayatın tadını çıkaracağım". (<http://storyofstuff.org/> ve <http://almadim.blogspot.com.tr/> den alınmıştır)

10 günde neler yaptım?

- Cep telefonunun ziliyle değil uyandığım zaman uyandım.
- Her sabah ekmek kızartıyorum, Can Yücel ustanın dediği gibi kızarmış ekmek kokusunu içime çektim.
- Her sabah tabaktaki domateslerin kırmızısını görüyorum, her gün farklı kırmızı.
- Bir yere yetişmedim, saatle yarışmadım.
- Zamanında değil ne zaman istersem o zaman, ne zaman acıksam o zaman bir şeyler yedim.

Bundan sonra yapacaklarım

1-2 yıl İstanbul'da ahşap kalıpla kumaş baskı, kumaş boyama, dikiş, bahçivanlık gibi kurslara gittikten sonra Milas'a yerleşeceğim. Boyalara, kumaşlara, ağaçlara, çiçeklere, toprağa, denize, yaşama daha yakın olacağım. Dostlarımla da bunları paylaşacağım.

Başka neler yapacağım?

- Artık daha az alacağım, alacak yiyecek, içecek dışında ancak 1-2 şey bulabiliyorum zaten.
- Evimde ve hayatımda temizlik yapacağım. Kullanmadığım eşyaları, kitapları, tekrar izlemeyeceğim DVD'leri, kullanmadığım kıyafetlerimi paylaşacağım. 100 eşyayla yaşayamam belki ama kullanmadığım bir şeyi ileride kullanırım diye tutmayacağım.
- Gereksiz olduğunu düşündüğüm hiçbir şeyi yapmayacağım.
- Parklarda, kafelerde uzun uzun oturacağım, çay içeceğim, kitap okuyacağım, uzun yürüyüşler yapacağım, acele etmeyeceğim.
- Bol bol müzik dinleyeceğim, belki evde 5-6 senedir bekleyen bağlamamı da çalmayı, bir iki Neşet Ertaş türküsünü de söylemeyi öğrenirim.
- Dostlarımla yeğenlerimle daha çok zaman geçireceğim. Yıllardır arayamadığım, oturup çay içip uzun uzun sohbetler edemediğim güzel insanları arayacağım.
- Keyif olsun diye İngilizcemi ilerletirim.
- Evde öreriim diye aldığım, örülmeyi bekleyen 50'ye yakın yumak birikmiş, birilerine kazak,

hırka falan öreriim, gerekli olursa çorap da öreriim.

- Belki Yoga yaparım.

Yapacak güzel, keyifli, yaşama yakın o kadar çok şey var ki...

Ben kurtulmuştum, ya dostlarım, ya çocuklarımız...

Başka bir yaşama başlamaya karar verdikten sonra, beni üzen tek şey 10 yıldır çalışan ve emekli olmak için en az 30 yıl daha çalışmak zorunda olan gençlerin, emekli oluyorum dediğimde, yüzündeki umutsuzluk oldu. Çocukları vardı, en azından çocukları için çalışmak zorundaydılar. Çocukları için hayatlarını tüketen çalışma ve hayat koşullarına dayanıyorlardı ve çocuklarını bekleyen çalışma koşulları da, hayat da kendilerinininkinden çok farklı olmayacaktı. Para kazamaya çalışmak kadar hatta daha fazla kendimiz ve çocuklarımız için daha insani çalışma koşulları ve yaşanılır bir dünya oluşturmak için çalışmamız gerekiyordu.

Haftalık çalışma süresi ülkemizde haftada 45 saat, Hollanda'da 30, Danimarka'da 33, Almanya'da 35, OECD ülkelerinin haftalık ortalama çalışma saati 38 saat. Yıllım izin sürelerimiz diğer ülkelere göre daha kısa, iş güvencesi yok, özgürce sendikal haklar kullanılmıyor, esnek çalışma yaygınlaşıyor, fazla mesai ücreti nerede ise kalmadı, işsizlik oranı resmi rakamlara göre yüzde 10'dan, genç işsizlik oranı yüzde 18'den fazla, çocuklarımızın ücretli köleler olması için mi çalışıyoruz?

Bir özgeçmişte istenilen ücret bölümüne yoksulluk sınırı yazılmış. Çoğumuzun aylık ücreti, 4 kişilik ailenin, gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu harcamaların toplam tutarı olan 4.512 lira civarlarında veya altında.

Çocuklarımız da yoksulluk sınırında yaşasınlar diye mi çalışıyorduk?

Diğer ülkelerde emeklilik yaşı 65 çıkarılırken, çalışma koşulları daha insani, daha dayanılır boyuta getirilmiş. Asıl kendimiz ve çocuklarımız için daha insani çalışma koşullarının oluşturulması için çalışmalıyız diye düşünüyorum. Böylelikle çalışırken de yaşamaya, hayallerimizi gerçekleştirmeye olanak bulabiliriz ve 65 yaşına kadar çalışmak fikri bizi umutsuzluğa düşürmez.

Hepimiz için, daha insani çalışma koşulları, daha yaşanılır bir dünya dileğiyle, başka bir dünya da mümkün, başka bir yaşam da mümkün.

Nurcan Bircan Yayla